

Ҳаёти дунё нималардан иборат

18:57 / 04.06.2020 2094

Аллоҳ таоло ҳаёти дунёни «Ҳадид» сурасининг йигирманчи оятида мана бундай васф этади: **«Билингизки, бу дунё ҳаёти фақат ўйин, беҳудалик, зийнат, ўзаро фахрланиш ва мол-дунё ҳамда фарзандларни кўпайтиришдан иборатдир. (У) бамисоли бир ёмғирки, унинг (сабабидан униб чиққан) гиёҳ кофирларни таажжубга солур. Сўнгра у қуригач, уни сарғайган ҳолда кўрасиз. Сўнгра у ўтин бўлиб қолур. Охиратда эса (қай бирларингиз учун) қаттиқ азоб (қай бирларингиз учун) Аллоҳ томонидан мағфират ва ризолик бордир. Дунё ҳаёти фақат алдов матоҳидир».**

Аллоҳ таоло ушбу ояти Каримада ҳаёти дунё нималардан иборат экани ва банданинг ушбу ҳаёти дунёга машғул бўлиб қолиши, уни охиратдан ва бу дунёдалик чоғида бажариши лозим бўлган ибодатлардан тўсиб қўйишини баён қилиб бермоқда.

Имом Шавкониё ушбу оятнинг тафсирида мана бу сўзларни айтганлар: «Аллоҳ таоло (аввалги оятда) иккинчи гуруҳ кишилар (яъни, кофирлар) томонидан содир бўлган куфр, оятларни тасдиқ этмай, уларни ёлғонга чиқариш каби ишларни зикр қилди. Кейин эса, уларнинг бу кирдикорларига асосий сабаб дунёга мойилликлари ва унинг салбий таъсири бўлгани учун ҳам, бу дунёни охиратга ва ундаги неъматларга асло алиштириб бўлмайдиган ҳақир бир нарса эканини баён қилиб берди.

У Буюк Зот, аввало, ҳаёти дунёни ўйин-кулги деб атади. Ўйин-кулги инсонни барча хайрли ишлардан ман қилиб, умрининг бесамар кетишига бош сабабдир. Инсонни барча худа-беҳуда ишлар билан банд қилиб, ухровий ишларни амалга оширомоғига тўсиқ бўлган омилларнинг барчаси ўйин-кулги қаторига қўшилади.

Охират учун амал қилишни қўйиб, дунёнинг зеб-зийнатиغا берилиб кетмоғимиз инкор этиб бўлмайдиган ҳақиқатдир. Шу боис, Аллоҳ таоло иккинчи навбатда ҳаёти дунёни зеб-зийнат – дунё матоси билан безаниш – деб номлади.

Учинчи навбатда эса, уни (яъни, ҳаёти дунёни) ўрталарингиздаги ўзаро мақтаниш деб айтди. Ушбу мақтаниш турлича бўлади: баъзилар қадди қомати, куч-қуввати билан мақтанса, баъзилар мол-дунёси, яна бировлар насл-насаби билан мақтанади. Жоҳилият даврида араблар насл-насаб билан мақтанишар – фахрланишарди.

Аллоҳ таоло ҳаёти дунёга тўртинчи бора таъриф берганда, уни «Мол-дунё ва фарзандларни кўпайтиришдир», деб зикр қилди. Яъни одамлар мол-дунё ва фарзандларни кўпайтириб, ўз гумонларича: “Бизлар бой, беҳожат кишилар бўлиб қолдик”, деб ўйлаб, уларнинг даражаларига етмаган фақир кишиларга таҳқир назари билан боқадилар.

Кейин Аллоҳ субҳанаҳу ҳаёти дунёга бошқа бир ташбих билан мисол келтириб, айтади: «... (У) **бамисоли бир ёмғирки, унинг** (сабабидан униб чиққан) **гиёҳ кофирларни таажжубга солур. Сўнгра у қуригач, уни сарғайган ҳолда кўрасиз. Сўнгра у ўтин бўлиб қолур. Охиратда эса** (қай бирларингиз учун) **қаттиқ азоб** (қай бирларингиз учун) **Аллоҳ томонидан мағфират ва ризолик бордир. Дунё ҳаёти фақат алдов матоҳидир**». Бу ўхшатишнинг лўнда маъноси: «Албатта, ҳаёти дунё бир экинзорга ўхшар. Ўзининг кўкламлиги ва кўркамлиги билан унга қараган ҳар қандай кўзни қувонтирур. Кейин эса, кўп ўтмай қуп-қуруқ пичан, сомонга айланадики, гўё у асло, мавжуд эмас эди деб ўйлайсиз» (*Имом Шавкониёнинг «Фатхул кадир» номли тафсиридан баъзи қисқартишлар билан мазмунан олинди*).

Тўғри! Аллоҳ таоло ҳаёти дунё ва ундаги ноз-неъматларнинг барчасини инсон учун яратган. Улар ҳаром ҳам, макруҳ ҳам эмас. Бироқ бу нарсалар охират йўлига ғов бўлиб, инсонни тўғри йўлдан адаштирадиган бўлса, макруҳлик ва ҳаромлик томонга ўтиб қолади. Оқил киши эса, ушбу неъматлардан тўғри фойдаланади. Бу неъматлар уни яралишидан асл

мақсад бўлган «тоат-ибодат»дан ман қилиб қўйишига асло йўл қўймайди. Балки бу неъматларни у Роббига ибодат қилишда, Унинг ҳузирида олий мақомларга эришишда ўзига ёрдамчи қилиб ишлатади.

Саҳобаларнинг ҳаёти дунёни қандай тушунганлари.

Саҳобаи киром розияллоҳу анҳумлар Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васалламдан таълим олган билимлари билан ҳаёти дунёнинг маъносини тўғри идрок этишди. Улар ҳаёти дунёни охиратга ўтиладиган бир йўлак деб тушуниб, ундаги муомалаларини мана шу тушунча асосида юргизишди. Ҳаёти дунё уларнинг охират фикридан йироқлашиб қолишларига асло сабаб бўлмади. Улар дунё қалбга ўрнашиб олиб, унга эгаллик қиладиган бўлса, бандани охират фикридан узоқлаштириб юборишини яхши тушунишди. Чунки, у қалбга ҳўжайин бўлиб олса, албатта, уни охират йўлини кўра олмайдиган қилиб қўйишини яхши англашди. Бу ҳақиқатни яхши билган Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам ва саҳобалари дунёни орқаларига улоқтириб, қалбларини бу дунёнинг кирлигидан пок тутишди. Улар бу дунёга кўнгил бермай, уни тарк этишди. Балки, уни қоронғу бир зиндон деб ҳисоблашди. Шу боис улар бу дунёдан чинакамига юз ўгиришди. Агар улар хоҳлашса эди, ҳаёти дунёдаги роҳат-фароғат ва кўнгилга марғуб нарсаларга эришишарди. Раҳнамолари Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васалламга дунё хазиналарининг калитлари рўбарў қилинган пайтда ҳам, уни ўз ихтиёрлари билан рад қилдилар. Саҳобалар ҳам бу дунёнинг бойликлари қўйилиб келган чоғида, охиратдаги насибамиздан маҳрум бўлиб қолмайлик деб, уни тарк этишди. Бир сўз билан айтганда, улар бу дунёни қарор топиб турадиган жой эмас, балки у охиратга ўтиб кетиладиган бир йўлак, шодланиб, хотиржам яшайдиган уй эмас, балки мусофир киши дам олиш учун бир қўниб ўтиб кетадиган жой, бошқача таъбир билан айтганда, ёз кунлари гоҳида бир кўриниб қоладиган, кейин тезда тарқалиб кетадиган бир парча булут мисолида деб билишди (*Алфавоид/ Ибнул Қаййим*).

Танбех: Кимки бу дунёни ўткинчи бир нарса, қарор топиб, шод-хуррам яшаб туриладиган жой эмас, мусофир бир қўниб ўтадиган манзилгина холос, деб билмай, уни ўзининг ўзгармас қароргоҳи деб билиб, ундаги ўйин-кулги, зеб-зийнат ва мақтанишларга маҳлиё бўлиб ва унда мол-дунё ва фарзандларни кўпайтириб, унинг мастлигида камбағал бечораларни унутиб, охиратни ва унга тайёргарликни эсдан чиқарса, шубҳасизки, ундай шахс қоронғу-зулматга кириб қолади. Бу каби қоронғу-зулматга кириб

қолган кишининг ҳеч нарсани кўра олмаслиги маълумдир. Демак, у бу ҳаёти дунёда ҳеч нарсани кўра олмайдиган аъмо (кўр) киши каби яшайди. Ўзини охиратга олиб борадиган тўғри йўлни ҳам топа олмайди. Аллоҳ таоло Қиёмат куни уни оёғинининг остини ҳам кўра олмайдиган аъмо (кўр) қилиб тирилтирган пайтда шундай дейди: **«У: «Раббим! Нега мени кўр ҳолда тирилтирдинг, ахир (дунёда яшаган вақтимда) кўрувчи эдим-ку?!» - дейди»** (Тоҳо сураси 125-оят). Шунда Аллоҳ таоло унга унинг бу ҳолга тушиб қолишига ҳаёти дунёда Аллоҳнинг оятларини унутганлиги сабаб бўлганлигини эслатиб, шундай жавоб қайтаради: (Аллоҳ) **айтур: «Шундай. (Лекин) сенга Бизнинг оятларимиз келганида, уларни унутдинг. Бугун сен ҳам ана шундай «унутилурсан»** (Тоҳо сураси 126-оят).

Аллоҳ таоло айтади: **«Кимки, бу (дунё)да кўр (гумроҳ) экан, бас, у охиратда ҳам кўр ва бутунлай йўлдан озувчидир»** (Исро сураси 72-оят).

Манба: Fitrat.uz

Юқоричирчиқ тумани бош имом-хатиби С.Акилхонов